

Ақийда дарслари (159-дарс). Нега аҳли бидъатлар дуо ва савоб ўтган одамга бормайди дейишади?

19:00 / 29.11.2021 3482

Баъзи бир аҳли бидъатлар: «Ўтган одамга дуонинг ҳам ва бошқа бирор нарсанинг ҳам савоби етмайди», деганлар. Уларнинг бу гаплари аввалги дарсизизда Қуръон ва суннатдан келтирилган далиллар ила мардуддир.

Аҳли бидъатнинг далиллари:

جَعَسْ أَمْ إِلَنْ أَسْنِلْ سُنْيَلْ نَأْوْ

1. «Инсонга ўзи қилганидан бошқа нарса бўлмас» (Нажм сураси, 39-оят).

نُولَمْعَتْ مُتَنْكَ أَمْ إِلَنْ وَرْجُتْ أَلَوْ أَئْيَشْ سُفَنْ مَلْطَتْ أَلَمْ وَيْلَافْ

2. «Қилиб ўтган амалларингиздан бошқасига жазо олмассиз» (Ёсин сураси, 54-оят).

تَبَسَّتْ كَا أَمْ آهِلَّ عَوْ تَبَسَّكَا أَمْ آهِلَّ آمَغْسُونْ إِلِيْ أَسْفَنْ مَلْلَا فَلَكُيْ أَلَّ
آمَكْ آرْصَنْ إِنْيَلَعْ لَمْحَتْ أَلَوْ آنْبَرْ آنْأَطْحَأْ وَأَ آنْيَسَنْ نِإِ آنْدَخْأُوتْ أَلَ آنْبَرْ
فَعْ آوْبَ آنَلَّ قَاطَ أَلَّ آمْ آنْلَمَحَتْ أَلَوْ آنْبَرْ آنْلَبَقْ نَمَنِيَّدَلَا ىَلَعْ وَتَلَمَحْ
نِيرَفَ آلَكَلَّا مَوَقْلَا ىَلَعْ آنْرُصَنَافَ آنَالَّ وَمَتَنَآ آنْلَمَحَرَأَوْ آنَلَّ رَفْعَ آوْ آنَعْ

3. «Қилган яхши касби ўзига фойда, қилган ёмон касби ўзига зарар» (Бақара сураси, 286-оят).

4. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Вақтики одам боласи ўлса, унинг уч нарсадан бошқа амали кесилади: садақаи жория, унга дуо қиласидиган солиҳ фарзанд ва ундан кейин манфаат олиб туриладиган илм!» деганлар».

Муслим ривоят қилган.

Аҳли бидъатнинг далиллариға жавоб:

1. Уларнинг «Инсонга ўзи қилганидан бошқа нарса бўлмас» ояти ҳақида айтган гапларига жавоб шуки, аввало, инсон ўз саъий-ҳаракати билан дўстлар орттиради, фарзанд орттиради, уйланиб, хотинлик бўлади, яхшиликлар қиласиди. Ўшалар унинг ҳаққига Аллоҳ таолодан раҳмат сўраб дуо қилсалар, бу унинг ўз саъий-ҳаракатидан бўлмай, нимадан бўлади?

Иккинчидан, Қуръонда «Одам ўзидан бошқанинг саъийидан манфаат олмайди», дейилгани йўқ. Қуръон «Одам ўзидан бошқанинг саъигига эга бўлмайди», демоқда.

Бу икки иш орасида, яъни инсоннинг ўзидан бошқанинг саъийидан манфаат олмаслиги билан эга бўлмаслиги орасидаги фарқ махфий эмас, очик-ойдиндир.

Аллоҳ таоло инсон фақат ўз саъигига эга эканлиги, бошқанинг саъигига ўша бошқанинг ўзи эга бўлиши ҳақида хабар берди. Ўзи эга бўлган нарсани эса хоҳласа, ўзига олиб қолади, хоҳласа, бошқага беради.

Ушбу оятни ўзидан олдингиси билан боғлаш ҳам бизнинг жавобимизни қувватлайди. Чунки олдинги оядда «Бир жон бошқасининг оғирлигини кўтармайди», дейилган. Бу эса Аллоҳ таоло ҳеч кимни бошқа бировнинг айби туфайли иқоб қиласлигини, бировнинг маъсияти учун бошқани жазоламаслигини билдиради.

Учинчидан, ҳар бир киши бировнинг амали билан эмас, фақат ўз амали ила нажот топишини тақозо қиласиди.

Шундай бўлгандагина, инсоннинг ота-боболари, ўтганлари ва машойихларининг амали ила нажот топиши ҳақидаги хом хаёли кесилади.

2. «Қилган яхши касби ўзига (фойда), қилган ёмон касби ўзига (зарар)» оятининг маъноси ҳам аввалги оятнинг маъносига ўхшайди. Ҳар бир шахс ўз касбининг эгаси, бирорнинг касби эгаси эмасдир. Ҳар бир шахс ўз маъсияти туфайли иқоб қилинур, бошқанинг маъсияти туфайли эмас.

3. Энди «Қилиб ўтган амалларингиздан бошқасига жазо олмассиз» оятининг сиёқига тўлиқ қарайдиган бўлсак, унинг тўлиқ матнида «Бу кун бирор жонга ҳеч бир зулм қилинмас. Қилиб ўтган амалларингиздан бошқасига жазо олмассиз» дейилган.

Яъни, бир банданинг бошқа бирорнинг қилган амали туфайли жазога тортилмаслиги таъкидланмоқда. Бошқанинг амалидан манфаат олиши эмас.

4. Одам боласи ўлса, ундан амали кесилиши ҳақидаги ҳадисга келсак, бу ҳадисни далил қилиб келтиришнинг ўзи нотўғридир. Чунки унда «амал кесилади» дейилган, «манфаатланиши кесилади» дейилмаган. Ҳар бир амалга уни қилувчиси эгадир. Хоҳласа, ўзига олади, хоҳласа, ўзгага бағишлайди» (Иқтибос тугади).

Эслатма

Аҳли сунна ва жамоа уламолари жумҳури «Маййит ўзидан бошқанинг амалидан манфаат олади», деганлар. Мўътазила мазҳабидагилар «манфаат олмайди», деганлар.

Маййитнинг ортидан қилинадиган хайр-эҳсон, дуо ва бошқа ишлар шариатнинг асосини ташкил этмайди. Булар бир қўшимча нарсалар. Асос ҳар бир одамнинг ўзи қилган амалидир.

Шунинг учун ўлгандан кейин бошқанинг амалидан манфаат тегар экан, деган ўй билан бу дунёда шариатга амал қилмай юравериш мутлақо нотўғридир. Ҳатто баъзи жойларда йилига бир марта худойи қилиб қўйишни дин деб тушунадиганлар ҳам бор.

Жумҳур уламолар «Маййитга ўзганинг амали манфаат беради» деган ҳукмни ўз хаёлларидан чиқариб айтган ҳам эмаслар. Балки, оят ва ҳадисларга суюниб, уларни далил-хужжат қилиб туриб айтганлар. Шунинг учун бу нарсани тўғри тушуниш ва унга тўғри амал қилиш керак.

«Сунний ақийдалар» китоби асосида тайёрланди